

Wybory do Rady Miejskiej Gostynia w okresie międzywojennym (cz. 1)

Już za miesiąc wybory samorządowe. Warto przypomnieć przebieg tych pierwszych w niepodległej Polsce wyborów samorządowych w Gostyniu. Być może okaże się, że w wyborach Anno Domini 2002 startuje kolejne pokolenie radnych. Warto więc sprawdzić nazwiska radnych z okresu międzywojennego.

Wybory samorządowe w okresie międzywojennym miały często bardzo burzliwy charakter. W Gostyniu ścierały się początkowo tylko dwie prawicowe formacje społeczno-polityczne: Narodowa Demokracja (zwana popularnie endeccją) oraz Narodowa Partia Robotnicza. Po przewrocie majowym w 1926 roku doszedł kolejny podmiot prawej strony sceny politycznej - zwolennicy rządów Piłsudskiego (sanacja), występujący do 1935 roku jako Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem (BBWR), a od 1937 - Obóz Zjednoczenia Narodowego (OZN). Pomiedzy tymi, początkowo dwiema, a później trzema siłami toczyła się walka o miejsce w Radzie Miejskiej.

Dwa okręgi - jedna lista

Pierwsze w niepodległej Polsce wybory do Rady Miejskiej Gostynia odbyły się 24 marca 1919 roku. Na mocy rozporządzenia Naczelniej Rady Ludowej w Poznaniu i upoważnienia "Regencji w Poznaniu" starosta Dabiński wyznaczył komisarzy wyborczych i ich zastępców. W Gostyniu zostali nimi: Bolesław Ciążyński (komisarz) i Kalikst Jankiewicz (zastępca).

Czynne i bierne prawo wyborcze przysługiwało każdemu, kto zamieszkiwał w danym mieście i w dniu wyborów miał ukończone 20 lat, z zastrzeżeniem, że urzędnikom nie przysługiwało bierne prawo wyborcze - nie mogli kandydować. Kadencję rady określono na sześć lat.

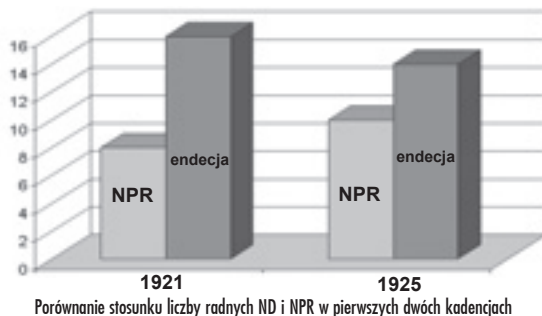
Miasto zostało podzielone na dwa okręgi wyborcze. Lokalami wyborczymi były *Hotel Victoria* Kaczmarka w Rynku i *Hotel francuski* Kalikata Jankiewicza na obecnym placu K. Marcinkowskiego. Wybory odbyły się zaledwie parę dni po zakończeniu działań wojennych na froncie powstania wielkopolskiego. Prawdopodobnie z tych powodów, aby podkreślić jedność Polaków wobec zagrożenia, nie występowała żadna walka wyborcza. Zgłoszono tylko jedną listę kandydatów. Radnymi zostali: *Kazimierz Nawrocka, Karolina Żalikowska, Józef Wozniowski, Jan Kaniewski, Franciszek Kobusiński, Wojciech Czerwiński, Feliks Adamkiewicz, Wawrzyniec Nowak, Waclaw Kubowicz, Franciszek Polaszek, Józef Gościński, Roman Sura, Stanisław Szymański, Kazimierz Szumiński, Kalikst Jankiewicz, dr Paweł Orszulok, Franciszek Eitner, Maksymilian Muszyński, Józef Staskiewicz, Leon Mayer, Czesław Gładysz, Franciszek Janaszewski, Jan Jankowski,*

Adam Namysł. Pierwsza w niepodległej Polsce Rada Miejska Gostynia liczyła 24 radnych.

Rok 1921 - czas walki wyborczej

Mimo iż kadencja miała trwać sześć lat, już w 1921 roku, po uchwaleniu konstytucji marcowej, przystąpiono do nowych wyborów. Gostyń podzielono tym razem na trzy okręgi. Pierwszy obejmował ulice: Młyńską, Zamkową, Wodną, Klasztorną, Kaczą, Tkacką, Łazienną, Kościelną, Nad Kanią, Rynek, Przy Farze, Podzamcze, Nowe Wrota, Droga do Klasztoru oraz "koło Henzla". Lokalem wyborczym dla tego okręgu była sala Kaczmarka (Rynek 16). Okręg II skupiał wyborców z ulic Św. Ducha, Wąskiej, Leszczyńskiej, Trzeciego Maja, Wiatrakowej, Strzeleckiej, Nowej, Polnej, przy Placu 7 Stycznia i Szosie Ponieckiej. Głosowano w sali Resursy przy ul. Leszczyńskiej 28. Lokalem wyborczym okręgu III była sala Kaliksta Jankiewicza na Targowisku. W obrębie głosowania znalazły się ulice: Poznańska, Fabryczna, Kolejowa, Szeroka, Zielona, Przy Dworcu oraz Targowisko.

Wpłynęły dwie listy kandydatów na radnych. Z zapowiedzi wiadomo, że lista nr 1 to Narodowa Partia Robotnicza. Listę nr 2 określano jako „bezpartyjno-obywatelską”. Analizując jednak znajdujące się na niej nazwiska, procent głosujących, jak i późniejsze działania rady, można dojść do przekonania, że blok „bezpartyjny” tworzyli działacze związani z Narodową Demokracją. Radnymi drugiej kadencji z listy Narodowej Demokracji zostali: *Roman Sura, Feliks Adamkiewicz, Jan Kaniewski, Leon Mayer, Waclaw Kubowicz, Franciszek Polaszek, Wawrzyniec Nowak, Franciszek Eitner, Antoni Dworzak, Kalikst Jankiewicz, Leon Langner, Jan Grzymistawski, Józef Kujawski, Antoni Wojtyński.* Mandaty radnych z ramienia NPR uzyskali: *Edmund Żarnowski, Józef Florczak, Antoni Komosiński, Stanisław Baran, Franciszek Janaszewski, Jan Michalski, Józef Wichlacz, Feliks Stefaniak, Tomasz Regulski, Wojciech Flak.* Ponieważ okazało się, że zostali wybrani dwaj bracia przyrodni (Dworczak Franciszek i Dworzak Antoni) w myśl § 17 ordynacji miejskiej i rozporządzenia z 12.08.1921 Dz. U. nr 71/a 490 mandat zatrzymał starszy wiekiem Antoni, a miejsce Franciszka zajął następny na liście - Wojciech Flak. Narodowa Demokracja Zyskała

więc o cztery mandaty więcej niż NPR.

W 60 % po staremu

Kolejne wybory do rady miejskiej odbyły się w niedzielę 4 października 1925 roku. Czas głosowania wyznaczony został od 8 rano do 20.00. Okręgi wyborcze, jak i rozmieszczenie lokali wyborczych nie uległy zmianie. Zgłoszono dwie listy kandydatów na radnych: lista nr 1 - działacze Narodowej Partii Robotniczej oraz lista nr 2 - endeccja. Na każdej z nich znajdowało się aż 48 nazwisk. Spośród członków poprzedniej rady, ponownie zostali wybrani z listy nr 2: *Roman Sura, Jan Kaniewski, Franciszek Polaszek, Waclaw Kubowicz, Kalikst Jankiewicz, Franciszek Janaszewski, Leon Langner, Feliks Adamkiewicz, Jan Grzymistawski, Franciszek Eitner,* a z listy nr 1: *Antoni Komosiński, Józef Florczak, Tomasz Regulski, Józef Wichlacz, Wojciech Flak.* Narodowa Demokracja wprowadziła trzech nowych radnych: *Zygmunt Psarski, Antoni Krystkowiak, Ludwik Babiak,* a NPR sześciu: *Józef Cenker, Jan Pseniczka, Ignacy Rybak, Stanisław Bobkiewicz, Kazimierz Mayer, Jan Olejnik.*

Jako ciekawostkę można przytoczyć, że trzem członkom Komisji Wyborczej udało dostać się do rady miejskiej. Na 24 radnych - 13 zostało wybranych z listy nr 2, a 11 z listy nr 1. Na 24 radnych, aż 15 tj., 62 % wcześniej zasiadało w radzie miejskiej. Przewaga kandydatów z listy endeckiej nie była już tak przynajmniej, jak w 1921 roku.

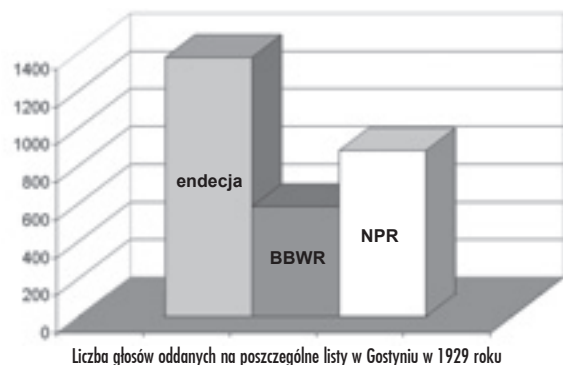
1929 pod rządami Marszałka

Kadencja rady wybranej w 1925 kończyła się w 1929 roku. Wybory do Rady Miejskiej Gostynia ustalono na 6 października. Głosowano w godzinach od 10.00 do 20.00. Liczba wybieranych radnych nie uległa zmianie: 24. Nieznacznie zmieniono okręgi wyborcze. Pierwszy obejmował ulice: Rynek, Młyńska, Zamkowa, Łazienna,

Podzamcze, Kacza, Tkacka, Przy Farze, Łąkowa, Kościelna, Nowe Wrota, Klasztorna, Nowa. W drugim znalazły: Św. Ducha, 3 Maja, Młyńska, Górna, Strzelecka, Polna, Sądowa dawna Nowa, a trzeci okręg skupiał wyborców z ulic:

uprawnionych	Głosów ogółem	Głosów ważnych	Lista 1	Lista 2	Lista 3
3600	2852	2841	1376	882	583

Wyniki wyborów do Rady Miejskiej w Gostyniu w 1929 roku

Poznańskiej, Granicznej, Przy Dworcu, Starogostyńskiej, Fabrycznej, Szerokiej, Zielonej, Kolejowej, Połegi, Dobramyśl, Nad Polskim Rowem, Targowisko. Lokale pozostały bez zmian - lokal Kaczmarka w Rynku, Bomboniera przy Leszczyńskiej oraz sala Kaliksta Jankiewicza. Komisja Wyborcza składała się z pięciu osób: *Wacława Kubowicza* (przewodniczący), *Franciszka Polaszka, Jana Pseniczki, Stanisława Cieśliewicza, Franciszka Dworzaka.*

Wkracza nowa siła-sanacja

Zgłoszono trzy listy wyborcze. Pierwsza - funkcjonująca pod nazwą Komitet Obywatelski - składała się w większości z działaczy narodowych (endeckich). Stąd też, podając wyniki wyborów, prorađowy *Orędownik* "przez przeoczenie" (sic!) podał nazwę listy nr 1 jako Stronnictwo Narodowe. Nazwiska znajdujące się na trzeciej liście wskazują na zwolenników Bezpartyjnego Bloku Współpracy

z Rządem, natomiast druga lista to działacze Narodowej Partii Robotniczej. Ta lista też wystawiła najwięcej kandydatów na radnych - 48, podczas gdy pozostałe listy po 36.

Walka wyborcza musiała pobudzać społeczeństwo do aktywności, jako że frekwencja - jak na wybory samorządowe - była bardzo wysoka i sięgała prawie 80% uprawnionych do głosowania.

Z listy nr 1 w Radzie Miejskiej Gostynia zasiadli: *Roman Sura* (dyrektor banku), *Franciszek Polaszek* (budowniczy), *Franciszek Janaszewski* (mistrz ślusarski), *Feliks Adamkiewicz* (kupiec), *Wacław Kubowicz* (starszy sekretarz sądowy), *Kazimierz Peisert* (budowniczy), *Władysław Jezierski*

(kupiec), *Zdzisław Stobrawa* (adwokat), *Antoni Trąbka* (mistrz rzeźniczy), *Maksymilian Koliński* (mistrz stolarski), *Maksymilian Piątkowski* (księgowy), *Władysław Rybski* (profesor gimnazjum). Przedstawiciele NPR w radzie miejskiej było siedmiu: *Józef Marciniak* (ekspedient pocztowy), *Antoni Komosiński* (obuwnik), *Leon Skorczak* (robotnik), *Józef Rajewski* (kupiec), *Franciszek Pseniczka* (urzędnik), *Franciszek Dworzak* (ślusarz), *Kazimierz Mayer* (kierownik szkoły). Najmniejszą liczbę mandatów uzyskał blok sanacji - tylko pięciu radnych: *Zygmunt Psarski* (dyrektor Cukrowni), *Szczepan Kaczmarek* (kierownik szkoły), *Józef Wichlacz* (ekspedient), *Mieczysław Waliewicz* (oberżysta), *Stanisław Gościński* (kierownik poczty). Przewodniczącym rady został wybrany Roman Sura (SN), zastępcą Franciszek Dworzak (NPR), a sekretarzem Kazimierz Peisert (SN).

GRZEGORZ SKORUPSKI